

רודף לחלל שבת לר"א בר"ש

ואין מושיע לה: [כב כז]

ובסנהדרין ע"ג א' למדו מאן שרודף אחר נערה המאורסה ניתן להצילו בנפשו. ובדף ע"ד א' לר"א בר"ש מחלל שבת ניתן להצילו בנפשו, ובתו' ע"ג עמ' ב' מבואר דאף שהריגתו היא בדרך חילול שבת מ"מ מותר גזזה"כ היא, ובשו"ת אהל משה להגרא"מ הורביץ ח"ב סי' מ' תמה איך אפשר להתיר חילול שבת כדי למנוע חילול שבת, וכ' דאם מותר לחלל שבת כדי למנוע חילול שבת א"כ ה"נ אם רואה שהולך לבשל בשבת והרי אם אפשר להציל בא' מאיבריו צריך לעשות כן, הרי פשוט שאם אחר יבשל לו לא יבשל בעצמו א"כ יהא מותר לבשל לו כדי שלא יבשל הוא, וא"כ חבורת פריצים כל אחד יבשל עבור השני ולא יהא בזה איסור.

ויש שדנו על קו' זו דאפשר לעשות בשבת רק מעשה הצלה כגון הריגה או להכותו בא' מאיבריו ולא לבשל לו שזה רק גרמא שלא יעשה חילול שבת, וכמדומ' שזה אינו, שאילו ראונו רדף אחר שמעון להרגו וידוע שאם יבשלו לראובן ויאכילוהו יתפייס ולא ירדוף אחר שמעון אטו יאסר לעשות כן. וכמו כן אם המציל את הרודף אין בו כח להציל ורק אם יבשלו לו לאכול יהא בו כח אטו יהא אסור לעשות כן בשבת.

וע"ש שכ' שבאמת אין דוחה שבת ומה שאפשר להרגו הוא למ"ד מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה וזה דמי להורג מזיקים כדי לסלקם ול"ד לחייבי מיתות ב"ד שהוא מצוה אבל כאן הרי אילו היה אפשר להציל בא' מאיבריו היה צריך לעשות כן וא"כ אינו אלא הצלה הוי כמו סילוק מזיק דחשיב מלאכה שא"צ לגופה, עוד כ' שם "דמצינו אשכוחי גונוי טובא דלית כאן חילול שבת כגון בשנים שעשאוהו וכח שני וגרמא וכלאחר ידו ובשמאל".

ומש"כ שבשמאל אינו חילול שבת ע' במ"ב סי' ש"מ סוף ס"ק כ"ב הביא מחיי אדם שבשמאל פטור רק בכתובה אך בשאר מלאכות חייב גם בשמאל, אכן הגאון בעל אהל משה אויל לשי' בהגהות הגרא"מ הורביץ לפסחים דף ס"ו שמבואר בדבריו גבי שחיטה בשמאל שפטור, וע' בחי' המיוחסים להר"ן בשבת ק"ל דמילה בשמאל אינה חילול שבת ע"ש, ואפשר שכל מלאכת אומן הרי היא ככתובה, ואין זו סתירה לד' חיי אדם]. עוד כ' שם דמשכח"ל שבע"ש רודף לעשות מלאכה בשבת דאפשר להרגו בע"ש כדי שלא יחלל שבת, ונתחדש בדבריו שרודף לחלל שבת אפשר להרגו מע"ש היינו קודם שיש איסור, וכמו כן יתחדש לפ"ו שרודף להרוג קטן שעדיין לא נולד אלא שכוונתו להרגו מיד כשיוולד חשיב ג"כ רודף וניתן להצילו בנפשו. אלא שהב' דוד פרוביין נ"י העיר דמ"מ ק' גם לפ"ד אהל משה, למה יהרגנו ע"י שנים שעשו וכדו' והרי אפשר לבשל לו ע"י שנים שעשו וכדו'.

ובמש"כ ע"י גרמא ע"ע בנוב"י תנינא חו"מ סי' ס' בהגה"ה מבן המחבר, שכ' שאין לומר דהיינו ע"י גרמא, משום שבשבת חייב על נטילת נשמה גם ע"י גרמא, כגון מוציא דג מן המים שחייב עליו משום נטילת נשמה, ודבריו חידוש גדול.

קלב"מ באונס ומפתה

וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאִבֵּי הַנְּעָרַת מְשִׁים קָסָף: [כב כט]

בקובץ המאסף שנת תרע"ג כ"א א' חוברת ו' קו' בשם ר' דוד פאצאנאווסקי ז"ל לר' נחוניא בן הקנה שכרת פטור מתשלומין איך אונס ומפתה חייב דילמא היתה נדה וחייב כרת ופטור מתשלומין.

והנה האחרונים דנו בספק קלב"מ אם פטור מתשלומין כגון עשה ספק מלאכה בשבת וגם הזיק אחר, די"ל דכיון שיש ספק אם פטור, ע"כ המוציא מחבירו עליו הראי', אך אפשר שכשיש ודאי סיבה לחייבו כיון שהיה מזיק וספק סיבה לפטורו ע"כ יהא חייב דאין ספק מוציא מידי ודאי, והביאו מד' המג"א סי' רע"ח גבי חובל בחבירו בשבת שיש ספק אם חייב סקילה, דפטור מתשלומין משום קלב"מ מספק, ומבואר שבספק קלב"מ פטור, וע' בשו"ת שאילת שמואל סי' כ"ב.

וע"ע בשעורי מו"ר הגר"ד לב"ק דף ב' מה שהוכיח מרש"י ב"ק ל"ה שבספק קלב"מ יש לחייב וע"ש עוד מה שהביא מש"מ דף ס"א, וע' באמרי בינה דיני שבת סי' ל"א ד"ה והנה וד' ומה"ט. וקו' הנ"ל תלי' בנידון זה אם ספק קלב"מ פטור מתשלומין. ונ' דיש להעמיד כגון שידוע שטבלה לנידונה ונטהרה ואמנם יש אפשרות שראתה שוב ונטמאה אבל הרי היא טוענת שהיא טהורה והוא ספק וא"כ יש כאן ברי ושמא בצירוף חזקה והרי מבואר בדף י"ב ב' שברי ושמא עם חזקת הגוף מוציאים ממון. אלא שבש"ש ג' פרק ט' הביא משו"ת מהר"ט ח"א סי' י"א שאין לאשה חזקה שאינה נדה משום דחזקה העשוי' להשתנות אינה חזקה.

וע"ש בש"ש פ"ב שנקט שחזקה העשוי' להשתנות הוי חזקה וא"כ יש חזקה שאינה נדה ע"ש, ותו' הנ"ל א"ש רק כהש"ש ולא כמהר"ט. וע"ע בצה"ל כתובות פרק ג' סי' י'.

צבא הלוי

פרט ועוללות מתורת רבנו צבי אליהו הלוי שמינברג שליט"א

פסולי קהל בא"י

כ' ספר יראים סימן ל [דפוס ישן - קצח] בהוריות פ"א [ג' א'] אמרינן אמר רב אסי בהוראה הלך אחר יושבי ארץ ישראל דכתיב ויעש שלמה את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבא חמת עד נחל מצרים, כיון דכתיב וכל ישראל עמו למה לי למימר מלבא חמת עד נחל מצרים אלא הא קמ"ל יושבי ארץ ישראל איקרו קהל. עתה יש לשאול כל היכא דכתיב קהל בפצוע דכא כרות שפכה עמוני ומואבי יהיו מותרין ביושבי חוץ לארץ דלא איקרו קהל ושאר קהל לא ילפינן מיניה, או שמא הכא דכתיב קהל ה' שאני, דקהל ה' במשמע כל שומרי מצות ה' בין בארץ בין בחו"ל, דקהל דהוראה ילפינן ש"ל בהוראה הקפיד הכתוב ביושבי ארץ ישראל דאורייתא ד"א מחכים [ב"ב קנ"ח ב']: עכ"ל. וע' בס' החינוך מצוה תקנ"ט גבי סרים שנוהג בכל מקום וכן במצוה תק"ס גבי ממזר.

והנה במשנה ובקידושין לו ב' תנן כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ, ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל, חוץ מן הערלה וכלאים, והרי ממזר וכרות שפכה ועמוני אינן תלויים בארץ. אך עדיין אפ"ל דאמנם האסור אינו תלוי בארץ אבל מציאות של קהל אינה אלא בארץ.

ובקידושין סט א' דאופזיכניה דרבי שמלאי ממזר הוה, ואמר ליה אי אקדמתך טהרתינהו לבנך כו', דמנסיב ליה עצה, ואמר ליה זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי כו' והק' בגמ' דבשני דר' שמלאי לא היה יובל ואל היה עבד עברי, ולמה לא נתן לו עצה לילך לחו"ל. אכן זו אינה עצה דאף אם אין איסור אבל מ"מ הבנים ממזרים וכמו ביבם שבא על יבמה ממזרת שהבנים ממזרים אף שהיה עשה דוחה ל"ת, וע' באבנ"מ סי' קע"ד ד"ה עוד בשם שער המלך.

וע' יבמות כ' ע"ב גבי יבם פצוע דכא ואם בעלו קנו וע"ש דמה"ת עשה דוחה ל"ת ורק גזירה אטו ביאה שניה, ואם בחו"ל אין איסור הרי אפשר לקיים שניהם בחו"ל. ויש לדון דהנה קימ"ל שלענין שלא לעבור על לאו צריך ליתן כל ממנו, ולענין עשה לא יבזבו יותר מחומש ע' רשב"א ב"ק דף ט' ורמ"א או"ת סי' תרנ"ו, וע' בשו"ת מהר"ל דיסקין קונטרס אחרון אות צ"ט שכ' י"ש לספק במקום דדחי עשה לל"ת ויש אופן לקיים שניהם רק דצריך לבזבו יותר מחומש מהו, כיון דבמצוה זו גופה א"צ להוציא כל כך, או דילמא עתה מל"ת באנו ודוק".

ולכא' הרי אם לא יעבור על הל"ת באופן זה הרי לא יצטרך באמת להוציא יותר מחומש, כיון שעל מ"ע א"צ להוציא יותר מחומש וישב בטל ולא יקיים את המצוה

שומע כעונה בחצי פסוק

ל"ח ב' הוא אומר ברוך הבא והן אומרים בשם ד' מכאן לשומע כעונה, ומוכח שהוא אומר רק ברוך הבא והם אומרים בשם ד' ואילו ברוך הבא אין אומרים אלא יוצאים ע"י שומע כעונה, והנה ברי"ף בברכות דף מ"ו א' ברכת המזון בב' ובג', ומבואר שם ברי"ף שאם אין א' שיודע ברכה שלמה אלא ב' יודעים ב' חצאי הברכה א"א שיברכו ויוציאו מדין שומע כעונה שאין מחלקין ברכה אחת לשנים וע' בחזו"א אור"ח סי' כ"ט ס"ק ר' שכן נקטו הפוסקים, ומה"ט העיר שם ע"ד הגרע"א בתשו' ז', והנה כאן מבואר ששייך שומע כעונה גם על חצי פסוק, וא"כ צריך לחלק בין חצי ברכה לחצי פסוק, ונפ"מ בקריאת המגילה אם חצי פסוק שמע מאחר וחצי פסוק קרא בעצמו דמהני.

מנהג אנשי ירושלים בלולב

בדף מ"א ב' תניא ר' אלעזר בר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו קורא בתורה ונושא את כפיו מניחו על גבי קרקע הולך לבקר חולים ולנחם אבלים ולולבו בידו נכנס לבית המדרש משגר לולבו ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו כו'. בהגהות הג"ר אלעזר משה הורביץ לרף מ"ד ע"א "ומנהג אנשי ירושלים לעיל סוף דמ"א אינו רק להאריך באותה נטילה הראשונה וכ"מ ביומא", בחיי אדם כלל קמ"ח סעיף י' מפורש שמנהג אנשי ירושלים הוא אפי' אחר שהניחו. ע' ברמ"א תרנ"א ס"ה שאין מברך על הלולב אלא פעם אחת אף אם נוטל כמהפעמים, ובמ"ב שם כ' אף שנוטל ככמה פעמים להידור מצוה וכמו אנשי ירושלים, ומבואר שמנהג אנשי ירושלים הוא ליטול כמה פעמים.

ובמש"כ בהגהות רמ"מ הורביץ שביומא משמע שמנהג אנשי ירושלים לא היה אלא להאריך בנטילה הראשונה ולא לקחת שנית אחר שהניחו, צ"ב באיזה מקום ביומא משמע כן. ונ' דביומא דף כ"ו ע"ב א' שניסוך המים היה רק בתמיד של שחר, ואי' ע"ז אמר רב אשי אף אנו נמי תנינא ולמנסך אומר לו הגבה ידרך שפעם אחת נסך ע"ג רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהו ע"כ, וע"ש בתו' ישנים שכ' בד"ה ורגמוהו כל העם באתרוגיהו אלמא נסוך בתמיד של שחר, ואע"פ שאנשי ירושלים היו נוטלים כל היום אתרוגיהו בידיהו מסתמא לא היו בעזרה בשעה שתמיד של בין הערביים קרב שלא היה זמן תפלה עכ"ל, אולם י"ל שלהגרא"מ הורביץ הוק' קו' זו וע"ז תי' דכל שהניחו פעם אחת לולביהו שוב לא היו נוטלים שנית, והרי בגמ' הכא אי' דכשנכנס לבית המדרש משגר את לולבו ביד בנו ביד עבדו, והרי בדף נ"ג ע"א א' א"ר יהושע בן חנניה כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו כיצד שעה ראשונה תמיד של שחר משם לתפלה משום לקרבן מוסף משם לתפלת המוספין משם לבית המדרש משם לאכילה ושתייה משם לתפלת המנחה משם לתמיד של בין הערביים, ומבואר שבין תמיד של שחר לתמיד של בין הערביים היה זמן שהיו הולכים לבית המדרש, וכיון שהיו אז מניחים אותו וכמבואר בגמ' הכא, נמצא שבזמן תמיד של בין הערביים לא היו בידיהם האתרוגים וזהו שהוכיחו בגמ' שהיה מנסך בתמיד של שחר, וא"ש היטב דמוכח לפ"ז דאחר שהיו מניחים שוב לא היו נוטלים שנית, וזה כפתור ופרח.

ונמצאת המצוה בטלה, ובאופן זה לכאוף חשיב אי אפשר לקיים שניהם ועדל"ת, וע' בקובץ הערות סי' י"ד שנקט דחשיב א"א לקיים שניהם באופן זה, ע"ש מש"כ להוכיח מטומאת כהן למת מצוה אף שיכול למצוא אחרים בשכר ומשום שאין חייב. וא"כ אפשר להעמיד שלצאת לחו"ל היה צריך להוציא יותר מחומש מנכסיו וע"כ לא חשיב אפשר לקיים שניהם. וגם בחיי אדם חיי אדם כלל סח"ט י"ט כ' ואם צריך לעקור מביתו לילך לעיר אחרת לקיים המצוה, צריך עיון וע"ש בנשמת אדם, ואם א"צ לעקור לעיר אחרת א"כ דמי ליותר מחומש דלא חשיב אפשר לקיים שניהם.

מקור שאפשר לגרש אשה בעל כרחה

וְכַתֵּב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת וְנִתְּן בְּיָדָהּ וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ: [כד א] בבית מאיר סי' קי"ט כ' מקור לגירושין בע"כ ממה שבאונס מצינו לאו לא יוכל שלחה כל ימיו והרי אם מתרצה להתגרש ל"ש איסור זה ע' כתובות ל"ט ב', וע"כ שהלאו באופן שמגרשה כשאין רוצה ומוכח דאפשר לגרש אשה בע"כ. ויש לדון שהרי נערה האב מקבל גיטה ואילו היה צריך דעת בגירושין היה סגי בדעת האב שהוא הבעלים וכמו בקדושין, אך לענין מה שאונס יכול לגרשה מדעתה י"ל דתלי' בדעתה ולא סגי דעת האב, וא"כ משכח"ל הלאו כשהאב מסכים לגירושין והיא אינה מסכמת, אך כ"ז בארוסה שעדיין לא יצאה מרשות האב ולא בנשואה. אך א"כ לא יתפרש לא יוכל שלחה כל ימיו, כיון שכל הנפ"מ היא רק בנערותה שהאב מקבל גיטה וכשתגדל לא משכח"ל לאו זה דמדעתה מותר לשלחה לבע"כ אי אפשר ומוזה מוכח שאפשר בעל כרחה.

ובלא"ה הרי יש להוכיח מלא יוכל לשלחה שנאמר במוציא שם רע והרי מוציא שם רע איירי בנשואה, והרי וכיון שנשאת שוב אין לאביה רשות בה, ואינו יכול לקדשה וה"נ אם היה צריך דעת גירושין לא היה מועיל דעת האב. ואמנם ברש"י ביבמות ק"ט ובסנהדרין ס"ט מבו' דאב מקבל גט לבתו קטנה משניסת אבל בקדושין מ"ג ע"ב ד"ה היא כ' רש"י "ודוקא מן האירוסין אבל מן הנישואין היא ולא אביה דמשנשאת אין לאביה רשות בה", וכן מבואר גם ברש"י כתובות מ"ו ע"ב דאחר נשואין אין מקבל גיטה, והגרע"א כ' דכל ד' רש"י שאב מקבל גיטה גם אחר שניסת אינו אלא בקטנה אבל בנערה לא, וכן כ' בערוך לנו יבמות ק"ט בשם מהר"ם פאדווה, וא"כ במוציא ש"ר דאיירי בנשאת ל"ש שיועיל דעת האב בגט. וע' במאירי קדושין ב' ב' שגט מועיל בעל כרחה מדכתיב ושלחה אפי' בעל כרחה, ובבית מאיר הנ"ל הביא מפר"ח שכ"כ דושלחה מביתו משמע בעל כרחה.

קוצץ סימני צרעת

הַשְׂמֵר בַּגֶּגֶז הַצֶּרַעַת לְשִׁמֵר מֵאֵד וְלַעֲשׂוֹת [כד ח] יל"ע בנותן סם להעביר סימני צרעת אם עובר בלאו זה. והנה בב"ק פ"ה ב' רפוי דהוה כאיב ליה מידי וסליק ואייתי ליה סמא חריפא ואהדריה לבישריה דצריך לאותבי ליה סמא לאנקוטיה גוונא דבשריה, ופרש"י הפכו למראה צרעת, איסור קציצת בהרת לרש"י שבת קל"ג אפי' בהק ותו' ר"ד חולק, עכ"פ ברש"י ב"ק נ' שהוא מראה טמא. ולכא' מוכח שמותר לרפאות סימני צרעת ע"י סם, והי' אפשר שאיסור נאמר רק בנגע שבא מעצמו ולא בנגע שנעשה ע"י מכה, אבל ע' בהוריות י' מבואר נגע שבשא באונס ע"י כויה כדו' מטמא.

איך יתכן שאדם קורא קריאת שמע ועי"כ נפסל לעדות

אדם שקורא קריאת שמע כנגד הערוה, מצינו שבגלל זה הוא נפסל לעדות, דעיי' בביאור הלכה (ריש סי' ע"ד, ד"ה נעתיק), שהביא מהפמ"ג, שהקורא קריאת שמע כנגד הערוה, עובר בלאו לא יראה בך ערות דבר, "ועי"ש בפמ"ג שמצדד עוד, דאף דאין לוקין על לאו זה דאין בו מעשה, מכל מקום חייב מכות מרדות מדבריהם, ופסול עבור זה לעדות מדרבנן, ולפ"ז נמצא דלמ"ד לוקין על לאו שאין בו מעשה יפסל לעדות מה"ת.

היום תאמצו - מגנית תשפ"ב

בימים ד' ה' - י"א אלול מתקיימת

המגנית השנתית - מאצי"ג

למען ביטוס והרחבת פרסום הגיליון

מתאחדים כאיש אחד בלב אחד לשאת בכתף

לתת את תרומת ד' - 50 שקלים

כל מי שמקבל תועלת מהגיליון מתבקש באופן חד פעמי לעמוד לימינו כדי שנוכל להמשיך בכל עוז

המגנית באמצעות עמדות 'נדרים' ע"ש צבא הלוי או בעלפון במענה ממחשב 03-7630585-03 שלוחה 6961